

זכרון עולם
 איש חי
 רב פעלים
 רודף צדקה וחסד
משה שניצר
 ז"ל
 ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגילדי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

זכרון עולם
 האשה
 החשובה ורודפת
 צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
 ע"ה
 ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגילדי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

בס"ד, כ"ה אייר תשע"א **מסכת מנחות פ"א-פ"ז** גליון מס' 627

השבוע בגליון

- ◆ מעלת אפיית חלות לכבוד שבת קודש
- ◆ כך תכבד את שולחך כמזבח
- ◆ מי עשה נקודות בספרי התורה, ודין ספרי התורה של קהילות יוצאי תימן
- ◆ חקיקת סימנים בעט ברזל בין שורות ספר התורה

- ◆ אברהם אבינו - הכהן הגדול הראשון
- ◆ "הר המוריה" על שום מה
- ◆ באיזה שמן אירע נס פך השמן
- ◆ הדלקת נרות חנוכה בשמן זית שאינו ראוי לאכילה
- ◆ הדלקת נרות המנורה בשמן זית קרוש

דבר העורך

הכפרי ר' משה בינקונר

משפחה נכבדה מבני ברק, שערכה סעודת שבע ברכות לאחד מבני המשפחה שבא בברית הנישואין, בחרה לחלק למוזמנים מזכרת מקורית - צילום מכתב ידו של סב המשפחה, המתאר מעשה מופלא מימי עלומיו, לפני למעלה ממאה שנה.
 כה כתב:

"ביום שישי אחד, בבוקר השכם, אחרי תפילת שחרית, כשבאתי מבית המדרש הישן עייף ורעב, אחרי ליל "משמר" ארוך של ארבע עשרה שעה, בלילות טבת הארוכים, שלמדנו כולנו בני הישיבה בהתמדה גדולה, ומצאתי לאבא כשהוא עומד ומהרהר, ואמא גם כן עומדת ומודאגת על דבר הכנת שבת. כאשר ביקשתי מהם לחם ועוד דבר-מה לסעוד את לבי, פרץ ביניהם חיכוך מה. אמא מציעה ללכת לר' אלישע האופה ולקחת בהקפה עוד ליטרות אחדות נוספות על החשבון הישן, ואבא התנגד לזה באמרו, כי החוב כבר מגיע לחמשה עשר רובלים, שזה השיא הכי גדול ולכן הוא מציע אחרת, לקרוא בחשק פרקי תהלים אחדים ולהשליך על ה' יהבו והוא יכלכלנו.

בלב רעב וחלש נצמדתי אל התהלים. אבא המתיק את הקריאה בניגון מסורתי עתיק המעורר

אברהם אבינו - הכהן הגדול הראשון

בגמרתנו מבואר שמקרבן עולה אנו למדים שיש לשחוט את הקרבן על ידי כלי, סכין, שהרי את אילו של יצחק, אשר נזבח תחתיו והיה קרבן עולה, כנאמר (בראשית כב/ג) "ויעלהו לעולה תחת בנו", אברהם אבינו שחט על ידי מאכלת - "ויקח את המאכלת". פרשת עקדת יצחק ידועה לכל, אך מפליא לגלות כי המפרשים התייחסו לעקדת יצחק כאל שחיטת קרבן לכל דבר ועניין, כפי שיבואר להלן.

"הר המוריה" על שום מה: את ההתייחסות הראשונה לעקדת יצחק כאל קרבן רגיל, אנו מוצאים במדרש (פסיקתא רבתי פרשה מ' ד"ה "דבר אחר בחדש") שכתב, כי אברהם אבינו אמר: "רבון העולמים! וכי כשר אני להקריבו? כהן אני?", הרי שם, בנו של נח, אשר היה כהן גדול, הוא הראוי להקריבו. "אמר לו הקדוש ברוך הוא: כשתגיע למקום אני מקדשך ועושה כהן אותך". בתוך כך מבאר המדרש, כי הכרתו של אברהם לכהן היא אחת הסיבות לכינויו של הר הבית כ"הר המוריה", על שם שבאותו מקום המיר אברהם אבינו את מקומו של שם בכהונה.

אברהם היה "אונן" ומנוע מזריקת דמו של יצחק: היו גם שהתייחסו לדין "אונן". למדנו במשנה (זבחים צ/ב), כי מי שמת לו מת והוא "אונן", אינו רשאי להקריב קרבן. היו שהקשו, כי מאחר שעל ידי שחיטת יצחק אברהם אביו היה הופך ל"אונן", הרי שעקידת יצחק לא היתה יכולה להתבצע על פי כל דיני הקרבת קרבן, וכי כיצד היה אברהם אבינו רשאי לקבל את דמו של יצחק ולזרוק אותו על המזבח.

בעל "אור שמח" זצ"ל (הודפס בירחון "קול תורה" שנה א' סימן י"א) השיב, כי אין כל בסיס לקושיה זו, שהרי אברהם אבינו התמנה לכהן גדול [כמבואר בפרקי דר"א פרק ל"א "וככהו גדול הגיש מנחתו"], וככהו, אינו פסול לעבוד בעודו "אונן", שכן, איסור זה נאמר לכהן הדיוט בלבד.

כהן גדול בלי שמונה נגדים? גם לעניין בגדי הכהונה שלא לבש אברהם אבינו היו שהתייחסו, תוך שהזכירו, כי לכאורה, אם אברהם אבינו היה כהן, עבודתו היתה צריכה להיות פסולה, שכן, למדנו (זבחים ז/ב) שכהן ללא בגדי כהונה הרי הוא חסר את מעלת הכהונה. בספר "פרדס יוסף" (בראשית ח"א סימן ק"ד) מביא תירוץ מעניין, על פי דברי בעלי התוספות (קידושין לו/ב ד"ה "חוי"), שכתבו, כי רק מי שהצטווה ללבוש בגדי כהונה, פסול לעבודה בהעדרם, לא כן מי שלא הצטווה ללבושם. לפיכך, אברהם אבינו שלא הצטווה ללבוש בגדי כהונה, לא נפסל לעבודה עקב אי לבישתם.

צעילוי נשמת
 הר"ר **רפאל חוזינוב** ז"ל
 ב"ר אשר ז"ל
 ומרת מלכה שתבדלחט"א
 נלב"ע כ"ז באייר תשס"ד
תנצב"ה

צעילוי נשמת
 הרב **בנימין דוד בלוטנר** ז"ל
 ב"ר יצחק אייזיק ז"ל
 נלב"ע כ"ו באייר תשס"ה
תנצב"ה
 הונצח ע"י זוגתו החשובה מרת קיילה תחי' ובניו ונכדיו שיחיו

צעילוי נשמת
 מרת **לאה עמאר** ע"ה
 בת רחל ע"ה
 נלב"ע כ"ו באייר תש"ע
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **חנה פייגא גרוס** ע"ה בת הר"ר יקותיאל יהודה נוימן זצ"ל נלב"ע כ"ט באייר תשנ"ח
 מרת **יוטא ביילא לוינגר** ע"ה בת הר"ר צבי פרידמן זצ"ל נלב"ע כ"ט באייר תש"ן **תנצב"ה**
 הונצחו ע"י ר' שלום גרוס הי"ו ורעייתו מרת פנינה פרל תחי' לבית לוינגר - פתח תקוה

קרבנות שבמקום המקדש, דינם כקרבנות המזבח: לא לחינם התייחסו לעקדת יצחק כאל הקרבנות על כל פרטיו ודקדוקיו, שכן, למרות שרבים מדיני הקרבנות נאמרו לגבי קרבנות העולים על מזבח ה' בבית המקדש בלבד, ולא על קרבנות הקרבים ב"במה", מכל מקום, קרבנות שהוקרבו במקום המקדש, דין זהה להם כלקרבנות המזבח, ועקדת יצחק היתה במקום המקדש [ראה בספר "משאת יד" להגרי"ד אילן שליט"א, פר' בראשית, שהוכיח כן מסוגייתנו, וע"ע בספר זכרון אבן ציון" עמ' תס"ז בשם הגר"מ זמבא זצ"ל].

דף פה/ב תקוע אלפא לשמן

באיזה שמן אירע נס פך השמן "תקוע אלפא לשמן"

במשנתנו נאמר כי ממקום בשם תקוע היו מביאים את השמן לצרכי בית המקדש. עובדה זו משמשת את הראשונים כבסיס לבאר, מדוע השמן שבבית המקדש דלק שמונה ימים בדיוק, הימים שלאחר מכן נקבעו כימי החנוכה. הר"ן (שבת כא/ב) מבאר, כי לא היה שמן טהור כי אם במרחק הליכה של ארבעה ימים, לפיכך היה צורך בשמונה ימים, כדי שיהיה ניתן ללכת לאותו מקום ולחזור ממנו עם שמן. בספר האשכול (הל' חנוכה) ובראשונים נוספים (מאירי שם, אבודרהם ועוד) מובא, כי כאמור במשנה, השמן הובא מתקוע, ותקוע היא בחלקו של אשר שהתברך בשמן. יש לציין, כי הדבר אינו מוסכם. יש אומרים שתקוע היתה בחלק יהודה או בחלק בנימין וסמוכה היתה לירושלים (על פי המקראות שבדברי הימים ב' פרק י"א. ראה אברבנאל שמואל ב פרק י"ד, וכן משמעות רש"י בפסחים נג/א ד"ה "תקוע" וד"ה "גוש חלב", שרק גוש חלב היתה בחלקו של אשר, ועי' בקובץ "בית אהרן וישראל" ק"ד עמ' פ"ה). לדעות אלו נזקקו לנס השמן במשך שמונה ימים, כפי שמביא ה"בית יוסף" (סימן תר"ע), שעושי השמן היו טמאי מתים והיה עליהם להטהר במשך שבעה ימים מטומאת המת, וביום נוסף היה צורך כדי לכתוש בו זיתים.

ההקבלה בין סוג השמן של המנורה לסוג השמן של החנוכה: במאמר זה נעסוק בנידון מעניין שבו באה לידי ביטוי ההקבלה בין סוג השמן שהשתמשו בו בבית המקדש למצוות הדלקת המנורה, לבין סוג השמן שיש להשתמש בו לקיום מצוות הדלקת נרות החנוכה.

לזכר הנס ולפרסומו, חז"ל תקנו להדליק נרות חנוכה שמונה ימים. מעיקר הדין, כל נר כשר להדלקה, אולם "מצוה מן המובחר בשמן זית, שבו היה הנס" ("כל בו", הובא ב"דרכי משה" סימן תרע"ג).

הדלקת נרות חנוכה בשמן זית שאינו ראוי לאכילה: הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א, שנשאל לגבי שימוש בשמן זית שאינו ראוי לאכילה לקיום מצוות הדלקת נרות החנוכה, הצביע על הלכה זו כמקור לכך שככל ששמן הזית שבו משתמשים למצוות הדלקת נרות חנוכה דומה לשמן שהשתמשו בו בבית המקדש, יש בכך תוספת הידור (קובץ מבקשי תורה עמ' ל"ב).

הדלקת נרות המנורה בשמן זית קרוש: בשנים האחרונות מוצע למכירה שמן זית "אינסטנט", כאשר השמן הקרוש ובתוכו פתילה מונח בתוך גביע זכוכית, וכל שנותר הוא להדליקו. הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א נשאל (שו"ת "שבט הלוי" ח"ט סימן קמ"ג), אם ראוי לקיים בשמן זית זה את מצוות הדלקת נרות חנוכה, והאם בבית המקדש היה ניתן לקיים בשמן זה את מצוות הדלקת המנורה. אמנם, הסוגיות שבהן אנו עוסקים בימים אלו, גדושות בדיני השמן ובהלכותיו, אך לא נזכר בהן דבר לגבי שמן קרוש.

הגר"ש ואזנר שליט"א השיב, כי אמנם שמן קרוש אינו כשר למצוות הדלקת המנורה בבית המקדש, שכן, מבואר ברמב"ם (הל' טומאת אוכלין פ"א הל' י"ט), כי שמן קרוש מאבד את שמו כ"משקה", אך אינו מקבל שם "אוכל" עם קרישתו, אלא אינו לא אוכל ולא משקה. מאחר שכלי המקדש המיועדים להכיל דברים לחים, אינם מקדשים אלא את הלח בלבד (זבחים צח/א), אין אפשרות לקדש את השמן כראוי למצוותו.

שמן קרוש כשר להדלקת נרות חנוכה: למרות זאת, כותב בעל "שבט הלוי", אין בכך כדי לפסול את השמן הקרוש לקיום מצוות הדלקת נרות חנוכה, שכן, אין לעשות הקבלה בין השמן הראוי למנורה לבין השמן הראוי לקיום מצוות נרות חנוכה, לכל פרט ודקדוק.

נס פך השמן - בשמן קרוש! מעניין ביותר, כי יש ראשונים הסוברים, ששמן קרוש נחשב אוכל (עיין ראב"ד בהשגות שם ובתוס' פסחים יד/ב ד"ה "אפילו"), ויש שכתבו, כי לפי שיטתם, פך השמן שבו נעשה הנס, הכיל שמן קרוש! בעל ה"תשובה מאהבה" (שו"ת ח"ב סימן רפ"ה) מספר, כי נשאל בילדותו על ידי "מהר"ל קסוויץ אב"ד קהילתנו", הרי יש דעות שבבית המקדש אין טומאה למשקין (עיין פסחים טז/א מחלוקת רב ושמואל), ואם כן כיצד היוונים "טמאו כל השמנים"? הוא יישב זאת בכך, שיייתכן שהשמן היה מאופסן בכדים בהיותו קרוש, ובתור אוכל הוא ראוי לקבל טומאה (ועיין שם שכתב שאפשר ליישב באופנים אחרים ועיין "קהילות יעקב" ח"ה סימן י"ט, וע"ע בפסקי תשובות, סימן תרע"ג הערה 32).

ייחודים וכוונות: עסקנו בקיום מצוות הדלקת נרות חנוכה בשמן קרוש. היו שציינו, כי יש מספרי הסוד והקבלה המביאים כוונות וייחודים שיש לכוון בעת יציקת השמן לנר ובשעת נתינת הפתילה

התלהבות, כדי להסיח את דעתי מרעבוני, אבל הלב תובע את שלו, והקיבה דורשת את שלה. אני קורא, ולרגעים אני מפסיק ושואל את אבא מה יהיה?
- חכה בני הנחמד, חכה, ה' הזן ומפרנס כל חי לא יעזבנו.

בתוך כך נפתחה הדלת לרווחה, ור' משה הכפרי מ"בינקון", המשולג בשלג מכף רגלו ועד ראשו, ומקורר זקנו ושפמו עד לקפאון, נכנס בקריאה מהירה "צפרא טבא רבי". אבא, כדרכו, קיבלו בהארת פנים, ויקרבו אל התנור החם לחמם אותו קצת, וכאשר הוחם מעט, הודיע לאבא בקול רם, כי הביא איתו במגררה שלשה ככרות לחם, שק עם תפוחי אדמה, ועוד תרמיל עם גריסים. בשמעו זאת התחלתי לרקד מרוב שמחה על הנס שנעשה לנו במקום הזה, ואבא אמר לי בהתרוממות רוח: הלא אתה רואה יחיאלקה, כי ה' שולח עזרה למי שמאמין בו בלב שלם".

הכותב, הרב **יחיאל הלוי ישראלי** זצ"ל, נפטר בשנת תש"ו, מאיר באור יקרות בקתה דלה, אי-שם במרחבי הגלות, בה התגוררו אנשים תמימים וטהורים, שיכו לגדל את בנם לתורה ולמעשים טובים. בהיותו בחור צעיר הוא למד 14 שעות בריצפות, והוא עוד מספר על כך בפשטות מדהימה.

יהודי יקר.
לכל אחד מאיתנו היה סבא, אי-שם בעיירה הקטנה, הנידחה, שבלילות החורף הקרים, לאחר יום עבודה קשה ומפרך, היה חובש את מכאוביו, מחטא את פצעי המלקות שהצליפו בו משרתי של הפריץ, ובצעדים בוטחים פנה לבית המדרש כדי להגות בתורה הקדושה לאור של נר קטן.

או אז, נפתחו בפניו שערי גן עדן. הוא הגה בדבריהם של גדולי האומה. אחז בשולי גלימתם של הגאונים שחיו מאות שנים לפניו וכתבו פירוש על הגמרא, ונפשו לא ידעה שובע. לו היה מציץ מעבר לחלון, היה מבחין בשכניו מן העיירה הסמוכה שנוהגים בדיוק כמוהו. מאות אלפי יהודים, מאות אלפי שלהבות קטנות, המבעירים באישון ליל את אש התורה. עם ישראל חי!

יהודי יקר. כל אדם מישראל יכול להצטרף ולחוות תענוג נפלא זה. אנשי עסקים, סיידיים, שופטים, שרברבים, עורכי דין, חנוונים, רואי חשבון, פועלים קשי-יום, אנשי העשירון העליון ואחרים, כולם מתקבצים מידי יום באזורי מגוריהם, יחד שבטי ישראל, ומתוך התרוממות רוח מתנתקים מהעולם החפוז והסוער, ועוסקים בתורת הנצח.

מה רב אושרו של יהודי שבסיום יום עבודה קשה ומפרך הוא מניח לטרדותיו, נכנס לבית המדרש לספוג מאוויר הפסגות הצלול של תורת ה'; לרכוש מושגים חדשים, לאגור זיכרונות מעניינות וחשובות. בדיוק כמו הסבא שלנו, אי-שם בעיירה הקטנה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורת הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף פה/א למתיא ירקא ירקא שקול

להיכן להעביר את הישיבה?

בספר מעשה איש (ה' - כ"ז) מסופר, כי הגאון רבי הלל ויטקינד התייצב לפני ה"חזון איש" זצ"ל ושאלו: ישיבתו, ישיבת "בית הלל", נמצאת כעת בתל אביב. ההצלה אינה מאירה לה פנים שם. האם להעבירה לבני ברק. ומדוע לא? מפני שיש בה כבר מוסדות תורה וישיבות רבות. אדרבה, ענה החזון איש, הלא "למתיא ירקא ירקא שקול" - "לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצין שם הכל לקנות" (רש"י).

דף פו/א זך כתיית למאור ואין זך כתיית למנחות

ענוה - בזהירות

חז"ל דרשו כי יש צורך בשמן "כתיית" למאור זוקא, אך אין צורך ב"כתיית" למנחות. המליץ על כך הרבי מאלסכנדר זיע"א: **כתיית** - מידת הענוה, שאדם מגיע אליה על ידי שכונת את מידותיו, נפלאה היא. **למאור** - היא מאירה את העולם. ברם, יש לזכור, כי "כתיית" למאור ואין זך כתיית למנחות" - כל תביא הענוה את האדם לידי **מנוחה** מתוך עצבות וייאוש... ("האוצר היהודי").

דף פו/א זך כתיית למאור ואין זך כתיית למנחות

תורה - בטרה

מדוע רק למאור יש צורך בשמן זית כתיית ובמנחות אין צורך להשתמש בכתיית? פירש ה"אבני נזר" זצ"ל: מנחה באה לגפר על החוטא, אשר אינו "זך כתיית" - אינו נקי לגמרי. אולם, המנחה מסמלת את אור התורה. שם יש צורך ב"זך כתיית", נקי לחלוטין מכל רבב וכתם...

דף פו/ב חלוני שקופים אטומים

גדולים מבחוץ וענוים מבפנים

בגמרתנו מבואר שחלונות בית המקדש היו "שקופים מבפנים ואטומים מבחוץ" - "שהמשקופים של חלונות, היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מחזור כלפי חוץ להוציא אורה לעולם" (רש"י). **החלונות** הללו, אמר הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, מסמלים את חכמי ישראל, אשר המה כחלונות בהכניסם את אור היום לבית ישראל. הרי הם כבדולח הטהור, המבהיק מול השמש ומאיר את כל העולם. אך מבפנים עליהם להיות אטומים, ענווי ארץ וצנועי לכת, רועדים מהדר גאון ה' (ספר היובל, עמ' ק"ב).

דף פו/ב שהשכינה שורה בישראל

השכינה וגלות השכינה

מהי 'שכינה' ומהי 'גלות השכינה'? נשאל ה"נודע ביהודה" (שו"ת מהדורה תנינא או"ח סי' ק"ז). בתשובתו יש כדי לעורר את הלב על ההפסד הנורא שעם ישראל נוהל בכל רגע של גלות:

"**בזמן** שישראל עושים רצונו אז עיקר השגחתו בישראל ולהם משפיע כל שפע טוב, אלא שמחמת ריבוי הטובה מגיע גם כן למקומות אחרים. והדבר מפורש בפסוק בפרשת בחקותי 'ופנית אליכם', ופירש רש"י: 'אפנה מכל עסקי לשלם שכרם' וכן בפרשת עקב 'ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה' ופירש רש"י: 'והלא כל הארצות הוא דורש' וכו' אלא כביכול אינו דורש אלא אותה ועל ידי אותה דרישה שדורש אותה - דורש כל הארצות. ששם הוא מקום התמדת ההשגחה' ע"ש ברש"י. וזהו הפירוש שהשכינה שורה בישראל, שההשגחה שקרויה שכינה הוא רק בישראל. וכל זה כשישראל עושים רצונו, אבל בהתגברות חטאינו ופשענו גלינו מארצנו ששם הוא מקום התמדת ההשגחה וגלינו לארצות העמים, ואז נהפוך הוא, שכל השפע הטוב יורד לאומות העולם ומן התמצית אנו מקבלים מאותה האומה כדי חיתוננו בצמצום."

בשמן, פעולות שאי אפשר לקיים בשמן מוצק. למרות שאנו לא מכוונים כוונות אלו, למיעוט השגותינו, מכל מקום ניתן ללמוד מכך שיש עניינים גבוהים בפעולות אלו ויתכן שעל פי מנהגי חסידות ראוי שלא להפסידם על ידי שימוש בשמן הקרוש (קובץ בית אהרן וישראל עד עמ' קמ"ג-ד). כמובן שאין בכך כדי לערער את פסק ההלכה הנזכר, כי נרות השמן הקרוש כשרים להדלקה.

דף פז/ב

כך תחלק את מצות ה"חבורה"

הגאון רבי יוסף חיים מבגדאד זצ"ל, קיבץ בספרו "תורה לשמה" שאלות רבות מחיי היום יום, אשר ככל הנראה הצטברו על שולחנו במשך השנים. השאלות המוצגות בספרו מגוונות מאד, ואת עינינו צדו שלש שאלות נפרדות, אשר את התשובות להן הסיק הגאון מגמרתנו, כלהלן.

מה עדיף, יין משובח לקידוש, או שמן מזוקק לנרות שבת: יהודי דל אמצעים העלה שאלה מעניינת בפני בעל "תורה לשמה" (שו"ת סימן פ"ט). יש לו די ממון לרכוש יין לקידוש ושמן להדלקת נרות שבת קודש, אך כספו אינו רב די הצורך כדי לקנות יין משובח ושמן מהודר גם יחד. הירכוש יין משובח ושמן פשוט, או יין פשוט ושמן מהודר.

עליך להעדיף את היין המשובח, השיבו רבי יוסף חיים. שהנה, במשנתנו נאמר, כי הדין היה נותן שיש להקריב את המנחות בשמן זית זך, שכן, אם במנורה יש להשתמש בשמן זית זך, ודאי שיש לעשות כן במנחות המיועדות לאכילה, אלא שפסוק מפורש מלמדנו כי יש להשתמש בשמן זית זך למנורה בלבד ולא לדבר אחר בלתי. הרי לנו, כי איכות החומר יש לה עניין רב וחשיבות יתירה בדברי מאכל, ולפיכך ירכוש יין משובח ושמן פשוט [ועיין שם שכתב טעם נוסף].

חלוקת מצות על פי אומדן ולא במשקל: ומכאן, להלכה מעניינת ביותר, שכתב רבי יוסף חיים (סימן קל"ז). האופים מצות בעצמם, מחלקים לאחר מכן את המצות בין המשתתפים ב"חבורה". ראוי ונכון, הורה רבי יוסף חיים, שיחלקו את המצות לפי אומדן, ולא על פי משקל מדוייק. שכן, בגמרתנו מבואר כי את מנחת החביתין של הכהן הגדול, חילקו לשנים עשר חלקים שווים, והגמרא מציינת, כי חילקוה על פי אומדן הדעת ולא על פי משקל, משום שחלוקת לחם על ידי משקל מוזכרת בתורה כקללה לימים קשים, כאשר מחוסר מזון ומרוב רעב (ויקרא כו/כו), "והשיבו לחמכם במשקל". כמו כן יש לנהוג במצות בכבוד משום כבוד המצווה.

מעלת אפיית חלות לכבוד שבת קודש: בקשר לכך הוא מוסיף הערה חשובה: "ומכאן אתה למד שאותם בעלי בתים שיש לאל ידם לעשות עיסה בביתם ולאפות אותה ללחמי שבת ועם כל זה מחמת עצלותם אינם עושים כן, אלא קונים לחם אפוי מן השוק מנחתום ישראל, הנה מלבד שבה מפסידים מצות [הפרשת] חלה היקרה שאין מקיימים הם בעצמם המצוה, אלא גם יש להם גרעון זה שביאו לחמם במשקל כי הנחתום שוקל ונותן להם מה שאין כן אותם שטורחים לכבוד שבת ועושים עיסה בביתם, הם מרוויחים מצות חלה שמקיימת האשה בעלת הבית היא בעצמה וגם יהיה הלחם בנקיות יותר... וגם עוד דפלטי מהך דמשקל ועליהם תבוא ברכת טוב כמ"ש להניח ברכה אל ביתך".

יהודי שנדר כי לא יאכל "בעל מום": נסיים בשאלה נוספת שהופנתה לבעל "תורה לשמה" (סימן רל"ג), על ידי יהודי שהתרגש לשמע דברי חז"ל ששולחנו של אדם מכפר עליו כמזבח, ומיד קפץ ונשבע כי "בעל מום" לא יעלה על שולחנו. ליהודי זה היה ברור, כי עליו להמנע מאכילת בהמה בעלת מום, אך הוא הסתפק מה בדבר תרגולים, האם עליו להמנע מאכילת תרגולים בעלי מום, או שמא מאחר שאלו אינם קרבים כלל על גבי המזבח, אף אם פגומים הם, אין הם מכונים "בעלי מום".

כך תכבד את שולחך כמזבח: הגאון רבי יוסף חיים השיב לו, כי עליו להחמיר ולא להעלות על שולחנו גם תרגולים בעלי מום, ובד בבד גם הזכיר לו, כי עליו לדעת ששבועתו אינה כוללת בעלי חיים בלבד, שכן, אין הדבר ברור כלל ועיקר ש"בעל מום" הוא שם הראוי לבהמה בלבד, שהרי בזאת הסתפק רבא בסוגייתנו, אם המקדיש חטים פגומים למזבח, נחשב כמקדיש בעל מום ויש להלקותו. מאחר שספק זה לא הוכרע, יש להחמיר ולכנות "בעל מום" גם מאכל פגום. הוא מסיים את דבריו, כי ראוי שיפנה למורה הוראה אשר יתיר את שבועתו, ויטיב לעשות אם יכבד את שולחנו כמזבח באמירת דברי תורה "וישב בכבוד, ויזהר מדברי שחוק וקלות ראש ויזהר במאכלו שיהיה נקי מכל נדנדוד איסור, ויזהר בברכותיו שיהיו בכוונה ויזהר להביא על שולחנו אורחים יראי שמים ויתן משולחנו לעניים ובדברים אלו יתקדש שולחנו לכפר עליו דוגמת המזבח".

דף פז/ב ורבנן נפקא להו מנקודו... למה נקוד וי"ו שבאמצע

מי עשה נקודות בספרי התורה, ודין ספרי התורה של קהילות יוצאי תימן

בגמרתנו אנו למדים על דרשת חז"ל מן הניקוד שיש בתורה על המילה "עשרון". בעשרה מקומות בתורה יש ניקוד, והם נמנים בפירוט במסכת אבות דרבי נתן (פרק ל"ד), תוך ציון הדרשות שנלמדות מכל מקום שנוקד.

במסכת אבות דר' נתן (שם עיי' "פסקי תוספות" בסוגייתנו, מובא בט"ז יו"ד סימן רע"ד ס"ק ז') נאמר, כי נקודות אלו נכתבו בספר התורה על ידי עזרא הסופר. להלכה פוסקים הרמב"ם (הל' תפילין ומזוזה וספר תורה פ"ז הל' ח') והרמ"א (יו"ד סימן רע"ה סעיף ו'), כי בין הדברים שיש להקפיד עליהם בכתיבת ספר התורה, נכללות גם הנקודות אשר הועתקו איש מפי איש. אמנם הט"ז (סימן רע"ד שם) כותב, כי אם הסופר לא הוסיף את הנקודות הללו, ספר התורה כשר, שהרי הן נתקנו על ידי עזרא הסופר וכשרות ספר התורה אינה תלויה בהן [מעניין לציין, כי הרמ"ע מפאנו שו"ת סימן ל"ח כתב, כי הוא חושש לטעויות שעלולות להשתרש בספרי התורה עקב נקודות אלו, כאשר ברבות השנים יהיו שיטעו כי נקודות אלו הן האות "יוד" ויכתבו אות זו במקום הניקוד ונמצא ספר התורה פסול. בעקבות חששותיו הוא אומר "לשבח את הספרדים שלא נהגו בנקוד". מדבריו משמע שיש שנמנעים לכתחילה לנקד, וצריך עיון].

כיצד הותר להוסיף נקודות בספר התורה? מאחר שאנו יודעים כי אין מוסיפים, אף לא תג זעיר, על צורת ספר התורה כפי שנמסרה לנו על ידי משה רבינו מאת הקב"ה, מתעורר הצורך להבין כיצד עזרא הסופר הוסיף מעצמו ניקוד לספר התורה. במיוחד מתעצמת אי ההבנה, נוכח המובא ב"פסקי תוספות" (שם): "כשכתב עזרא התורה עשה נקודות ואמר, אם יאמר משה למה נקדת יאמר הלא לא מחקתי". מה פשר התשובה העלומה "לא מחקתי". וכי אם משה רבינו יטען לעזרא הסופר מניין נטל רשות להוסיף על דברי התורה, התשובה "לא מחקתי" תספק אותו?

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"ג סימן קי"ז) מבאר, כי עזרא הסופר היה ראוי שהתורה תינתן על ידו אלמלא קדמו משה (סנהדרין כא/א), ולפיכך היה רשאי להוסיף נקודות בספר התורה, כדי לרמז על הלכות שנמסרו בקבלה ולדעתו, היה מן הראוי שימצא להן רמז בתורה הקדושה על ידי הניקוד. ברם, אמר עזרא הסופר, אם יבוא משה רבינו ויטען כנגדי, הלא אף אני הייתי רשאי לנקד ולא עשיתי כן, משום שרצון הקב"ה שהדרשות אשר אתה מבקש שילמדון מנקודות אלו, תשארנה בגדר תורה שבעל פה ולא תהיינה מפורשות, אשיב לו כי ניקוד זה לא עשיתי אלא על תנאי - אם הניקוד על דעתו, מוטב, ואם לאו, אין להתייחס לניקוד זה כמי שבא לצמצם את משמעות הכתוב, כתפקידו של הניקוד, אלא יש להתייחס אליהן כנקודות סתמיות שאינן מפרשות את המילים שמעליהן או מתחתיהן. זאת, מאחר שהנקודות אינן מעורבות בתוך המילים אלא הן תלויות ועומדות בין השיטין ואין הדבר ברור באופן מובהק שהן חלק מספר התורה.

חקיקת סימנים בעט ברזל בין שורות ספר התורה: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, משתמש בסברה זו כדי להכריע במחלוקת שהתעוררה על אודות ספרי תורה של קהילות יוצאי תימן, שנחקקו בהם סימנים מיוחדים בעט ברזל ללא דיו בין השורות, כדי להקל את הקריאה על הקוראים בספר התורה, וליידע אותם היכן מסתיימים הפסוקים.

היו מן הפוסקים שפסלו ספרי תורה אלו, שהרי "שולחן ערוך" (יו"ד סימן רע"ד סעיף ז') פוסק: "ספר המנוקד פסול... וכן ספר שיש בו פיסוק פסוקים, פסול", דהיינו: אם סימנו בדיו היכן מסתיים הפסוק - ספר התורה פסול, משום שאין לשנות את ספר התורה מצורתו כפי שניתן לנו בסיני על ידי משה רבינו ("בית יוסף בשם תשובת הרמב"ם").

סימנים שאינם מובנים ללא הסבר, אינם סימנים: ברם, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל טען, כי הסימנים שבספרי התורה של קהילות יוצאי תימן אינם פוסלים את ספרי התורה, שכן, הסימנים לא נעשו בדיו, וכמו כן הם נעשו בין השורות בלבד. מאחר שזו אינה הצורה הרגילה לניקוד אותיות, אין לראות בכך כתוספת בכתיבת ספר התורה, מפני שללא הסבר מדוייק, איש לא יידע ולא יבין את פשרם של הסימנים המיוחדים שנעשו עבור הקוראים בספר התורה, וכנאמר לגבי עזרא הסופר, שסימנים שיעודם ותוכנם אינו ברור מתוכם אלא על ידי הסבר בעל פה, אינם נחשבים כבעלי תוכן עצמי ואינם פוסלים את ספר התורה.

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת מנחות דף ע"ב ע"ב יום שישי ט"ז באייר

ברית המילה שכמעט לא התקיימה

בבית משפחת אביגדור החקלאי שמחה רבה. נכד ראשון נולד. הברית נועדה להערך בשבת קדש, שהרי מצוה לקיים ברית מילה ביום השמיני ללידת התינוק, ואם היום השמיני חל בשבת קדש עורכים את ברית המילה, כי התורה הקדושה קבעה שברית מילה בזמנה דוחה את השבת.

לאחר תפלת השבת הובא התינוק לבית הכנסת, ולפתע החוירו פניו של המוהל. התברר שהוא שכח להשחזי את סכין המילה, וכעת אי אפשר למול בה. אחד המתפללים אמר למוהל: מה הבעיה? הרי ברית מילה דוחה את השבת! אם כך מתר גם להשחזי את הסכין בשבת! אך המוהל השיב לו מיד: "כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מֵלֶאכֶה שְׁאִפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת מֵעֲרַב שַׁבַּת - אֵינָהּ דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת".

לבסוף, לרוחת ההורים והמוהל, נמצא סכין מילה מהדר בבית אחד המתפללים והברית נערכה במועדה.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי גליון לילדים חייג: 1700-500-151 חודש היכרות חינם

לעילוי נשמת אבי מורי
 ר' משה יוסף בלוגרינד ז"ל
 ב"ר אברהם מרדכי ז"ל נלב"ע א"ע בסיון תשמ"ח
 תנצב"ה
 הונצח ע"י בנו ידידנו ר' חיים דוד בלוגרינד הי"ו

הגיע הספר לחודש סיון

הצטרף עכשיו למעגל הלומדים!

מנוי וקל! בכל חודש ספר חדש מגיע אליך!
חייג עכשיו: 1700-500-151
 ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ותן חלקנו!
 ספר לימוד יומי - בחלוקה חודשית
 בכל יום - משנה אחת, הלכה אחת ואגדתא

